

Uvod u Opću povijest srednjega vijeka

Osnovne informacije

- Predmet: Opća povijest srednjega vijeka
- Nastavnik: doc. dr. sc. Marko Jerković
- Kontakt: mjerkovic@hrstud.hr
- Konzultacije: ured 103 (prvi kat), ponedjeljak, 13.00-14.00
  - Molim vas, zbog aktualnih okolnosti, najavite svoj dolazak putem e-pošte
- ECTS: 5
- Oblik nastave: predavanja
- Status: obvezni

Glavne teme

- U okviru kolegija obrađuju se izabrane teme o povijesti srednjovjekovne civilizacije
- Pristup nije strogo kronološki nego više problemski
- Analiziraju se ključni procesi u razvoju europskoga društva
- **Teme**: Što je srednji vijek? Kontinuitet i diskontinuitet s rimskom civilizacijom. Rekonstrukcija Europe: barbarske provale i rođenje srednjovjekovne civilizacije. Franačka država. Nastanak i razvoj Bizanta. Arapska osvajanja. Kristijanizacija. Transformacija godine 1000. i koncept o tri reda. „Feudalizam“: stvarnost ili konstrukt
Srednjovjekovno društvo: plemstvo, seljaštvo, građani, svećenici, intelektualci. Srednjovjekovne monarhije. Odnos papinstva i svjetovnih vladara. Skandinavija i istočne slavenske države. Kršćansko društvo: vrijeme samostana i vrijeme katedrala. Komune i renesansa.

Ispit

- U normalnim okolnostima način polaganja ispita je pismenim i usmenim putem
- Ukupna ocjena: 40% pismeni; 60% usmeni
- Za sada predviđamo održavanje i pisanog i usmenog dijela

- Za izvanrednih okolnosti, način polaganja ispita pratit će upute i preporuke Sveučilišta u Zagrebu i Fakulteta hrvatskih studija

Struktura pismenog ispita

- Pismeni dio ispita se sastoji od dva dijela:
  - Prvi dio: Faktografija – u 20ak kratkih pitanja traže se konkretni odgovori
    - Primjer pitanja: „Navedite koje se godine Karlo Veliki okrunio za rimskoga cara.” ili „Navedite koju je titulu koristio Heraklije za svoj carski naslov.”
  - Drugi dio: Problemski – u 10ak pitanja traže se kratka objašnjenja pojedinih procesa, trendova, problema, uzročno-posljedičnih veza i termina/ sintagmi koji se javljaju kao karakteristični za srednji vijek
    - Primjer pitanja: „Objasnite transformaciju godine 1000.” ili „Na koji način Le Goff tumači krizu 14. stoljeća?“

Oba dijela nose podjednak broj bodova

Literatura:

Obvezna:

- Goldstein, Ivo – Grgin, Borislav, *Europa i Sredozemlje u srednjem vijeku*, Zagreb, 2006.
- Le Goff, Jacques, *Civilizacija srednjovjekovnog Zapada*, Zagreb, 1998.
- Lopez, Roberto, *Rođenje Evrope: st.V-XIV*, Zagreb, 1978.
- Predavanja

Preporuka:

- Preporučujem studentima prvo dobro naučiti prvu navedenu knjigu, a potom pročitati druge dvije
- Druge dvije knjige ponavljaju sadržaj prve na općenitijoj i sintetskoj razini. One su ključne za odgovaranje na drugi dio (problemski dio) pismenog ispita

Dodatna (pomoćna) literatura:

- Možete je pronaći navedenu u silabusu

Temeljna uvodna pitanja

- Što je srednji vijek?
- Od kada do kada traje?
- Koja su mu obilježja?

Što je srednji vijek?

- Termin: prvi koriste talijanski humanisti u 15. st.
- Žele označiti period od kraja antike do renesanse

Trajanje srednjeg vijeka

Neslaganja u historiografiji!

Ne postoji konsenzus oko pitanja trajanja srednjeg vijeka

Uobičajene datume koji se uče u školama (npr. 476. godina kao početak srednjega vijeka) treba smatrati samo jednim od mnogih koje razni povjesničari uzimaju kao ključne za početak nove civilizacije

Početak srednjega vijeka

Neke od teorija

- 313. Milanski edikt (kršćanstvo priznata religija)
- 476. pad Zapadnog Rimskog Carstva
- 4.-7. stoljeće – germanske provale
- Arapska osvajanja (teza belgijskog povjesničara Henrija Pirennea)
- Kraj 8.-poč. 9. st. – vladavina Karla Velikoga
- 1000. novi društveno-ekonomski odnosi
- Itd. itd.

- Kraj srednjeg vijeka – neke pretpostavke
  - 14. stoljeće: humanizam u umjetnosti
  - 1348. kuga
  - 1378.-1417. Zapadni crkveni raskol
  - 1453. pad Carigrada
  - 1492. otkriće Amerike
  - Tridesetogodišnji rat (1618.-1648.)
  - Martin Luther 1517. (nastanak protestantizma)
  - 1789. Francuska revolucija
  - U hrvatskoj i mađarskoj povijesti 1526. – poraz na Mohačkom polju
  - Itd. itd.

- POČETAK I KRAJ SREDNJEGA VIJEKA NE MOŽEMO I NE TREBAMO ODREDITI TOČNIM I KONKRETNIM GODINAMA I DATUMIMA
- Umjesto toga, govorit ćemo o **procesima** (umjesto o godinama) koji su doveli do prestanka trajanja antičke civilizacije i početka nove, srednjovjekovne civilizacije
- Isto tako, govorit ćemo o **procesima** (umjesto o godinama) koji su doveli do promjena u funkcioniranju srednjovjekovne civilizacije i početaka ranomodernе civilizacije

- BITNO JE UOČITI:
  - Karakteristike srednjeg vijeka
  - Po čemu se razlikuje od drugih razdoblja
  - Kada se javljaju zasebne karakteristike
  - Što je tipično za srednji vijek

- TEMELJNA PITANJA TREBAJU BITI:

- Kada se oblikuju:

- Društvene

- Političke

- Ekonomske

- Kulturne

- Vjerske strukture

koje srednji vijek čine zasebnim razdobljem?

- NAJTOČNIJE:
- SREDNJI VIJEK JE:

NASTAJAO POSTUPNO U DUGOM RAZDOBLJU
4.-7. STOLJEĆA

OKONČAVAO POSTUPNO U DUGOM
RAZDOBLJU OD 15. STOLJEĆA PA SVE DO DUBOKO
U 16., A U NEKIM DIJELOVIMA EUROPE I 17.-18.
STOLJEĆE

POČETAK

- Srednjovjekovne strukture nastaju postupno s doseljenjem raznih barbarskih naroda na prostor Rimskoga Carstva, s potpunom afirmacijom kršćanskoga mentaliteta, s novim sustavom ekonomskih (vazalskih) odnosa

KRAJ

- Preoblikovanje srednjovjekovnih struktura i mentaliteta

Početak srednjovjekovne civilizacije

4.-7. stoljeće

1. Politička i ekonomska transformacija Rimskog Carstva

Propast jedinstvenoga Carstva

Mediteran prestaje biti ekonomska baza Europe, gospodarska proizvodnja seli se u središnju, zapadnu i sjevernu Europu

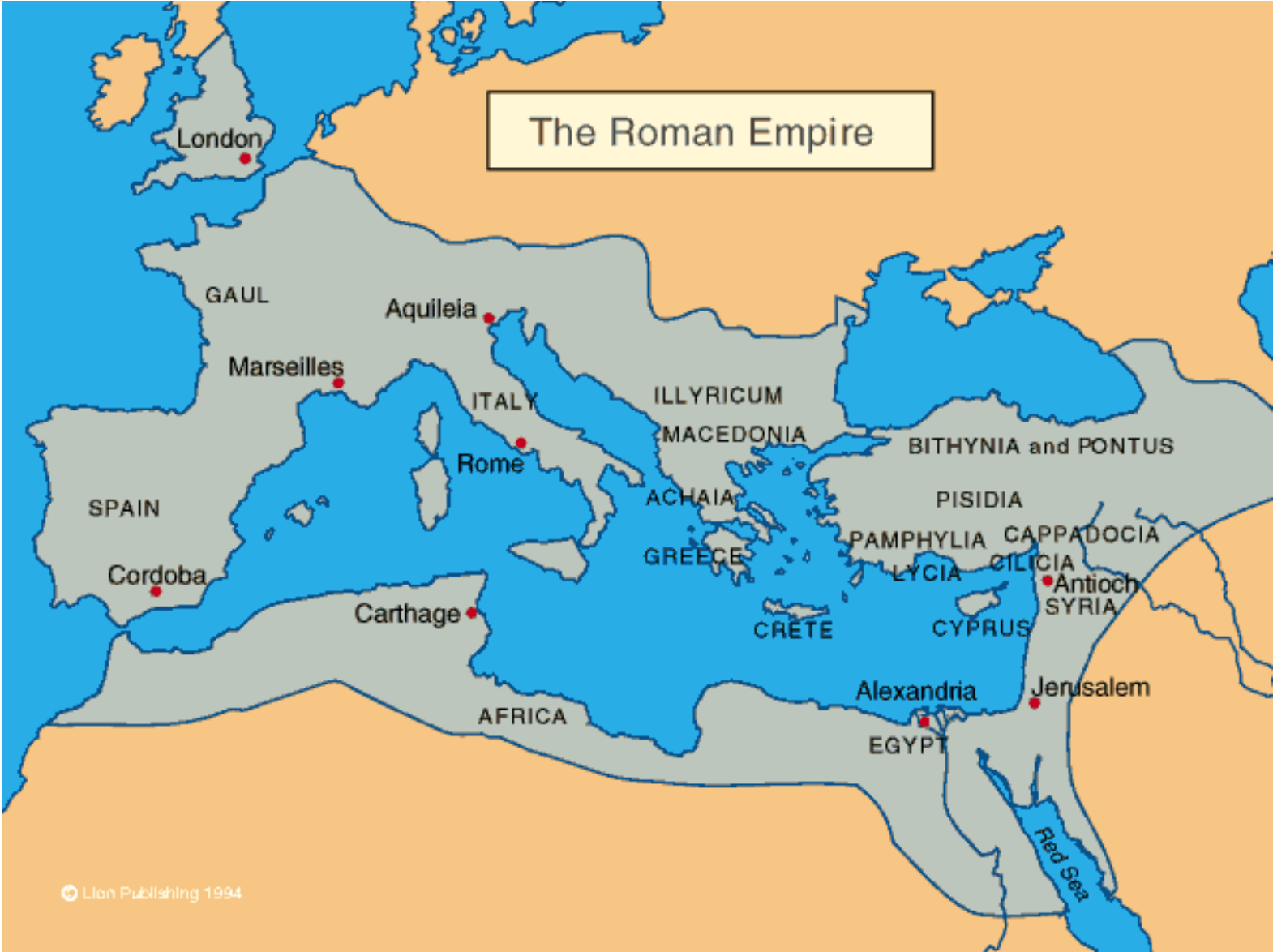
2. Nova karta Europe – seobe naroda

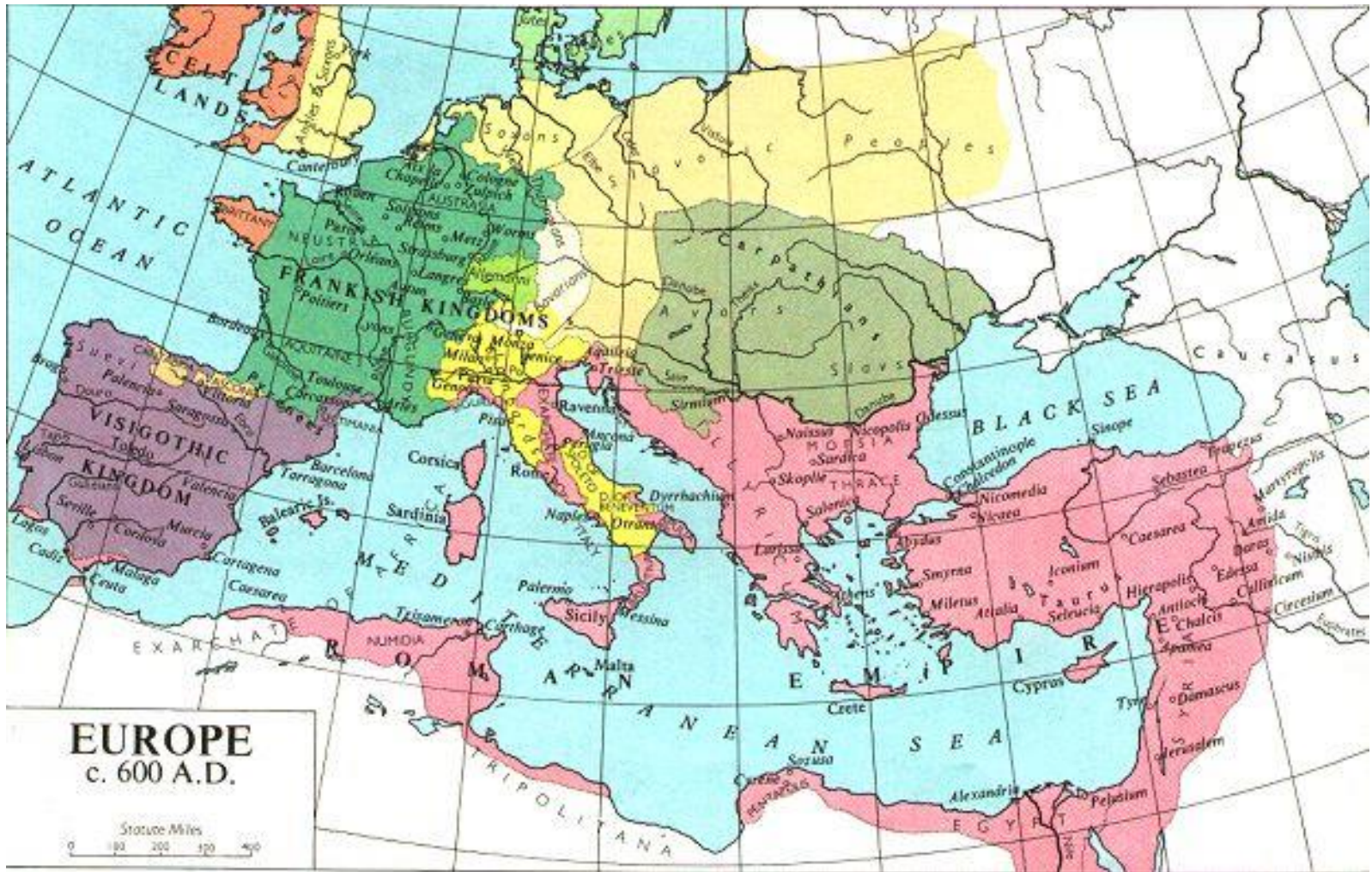
Nastanak brojnih manjih germanskih i drugih barbarskih kraljevstava

3. Afirmacija i dominacija kršćanstva kao sustava vrijednosti

Na sljedećim slideovima se nalaze zemljovidni na koje ćemo se referirati tijekom narednih nekoliko predavanja te je važno imati ih otvorene prilikom predavanja.

The Roman Empire

EXPANSION OF CHRISTIANITY

Kršćanstvo

- Temeljna odrednica srednjovjekovnog mentaliteta:

KRŠĆANSTVO

- Barbarske provale 4.-7. stoljeća – propast rimske kulture
- Crkva – prijenosnik rimske kulture u srednjovjekovlje
  - Latinski jezik
  - Crkvena organizacija
  - Antički autori
  - Školstvo
  - Itd.

I.

- 4. stoljeće:
- EMANCIPACIJA KRŠĆANSTVA U CARSTVU
- PREVLAST NAD HEREZAMA I POLITEIZMOM

II.

- 5.-7. stoljeće
- USPON BISKUPA I RAZVOJ CRKVENE ORGANIZACIJE
- AFIRMACIJA TEORIJE O APOSTOLSKOM NASLJEĐU
- KRISTIJANIZACIJA GERMANA

III.

- AFIRMACIJA REDOVNIŠTVA

Samostanska kultura – 6.-11. stoljeće kulturna dominacija benediktinaca

Dominacija crkvenih struktura na društveni razvoj

- Nastaje sve više biskupija
  - Odgovaraju rimskoj upravnoj jedinici civitas
  - Civitas = grad u središtu uprave, kontrolira okolni teritorij

Uspon uloge, položaja i važnosti biskupa 4.-5. st.